

Föräldrar som förmyndare

En förälder är normalt vårdnadshavare för sitt omyndiga barn och ansvarar för barnets personliga förhållanden. Vårdnadshavaren ska se till att barnets behov av omvårdnad, trygghet och god uppfostran blir tillgodosett.

Vårdnadshavaren är vanligtvis även förmyndare till barnet. Förmyndaren förvaltar barnets tillgångar och företräder barnet i ekonomiska angelägenheter.

Det här informationsbladet riktar sig till dig som är förälder och förmyndare till ett omyndigt barn.

Vem kan företräda ett omyndigt barn?

- Vid gemensam vårdnad bestämmer föräldrarna gemensamt hur barnets tillgångar ska placeras eller användas.
- En av föräldrarna kan ensam företräda barnet om hen har fullmakt från den andra föräldern att göra det.
- En förälder som är ensam vårdnadshavare företräder barnet ensam.
- En eller flera medförmyndare kan företräda barnet när en förälder inte ensam kan företräda barnet på ett lämpligt sätt. Det är tingsrätten som beslutar att utse medförmyndare för barnet.

Föräldrar och förmyndare (nedan föräldrarna) kan vara skyldig att redovisa vad som sker med barnets ekonomi eller behöva överförmyndarens samtycke i vissa frågor. Överförmyndaren är en kommunal tillsynsmyndighet vars uppdrag bland annat är att skydda omyndiga barn från att lida ekonomisk skada.

Fri föräldraförvaltning

Som huvudregel gäller att föräldrar fritt bestämmer hur barnets tillgångar ska användas. Det kallas för fri föräldraförvaltning. Det betyder att föräldrarna inte behöver redovisa barnets

tillgångar till överförmyndaren. Begreppet ”fri” innebär inte att föräldrarna kan hantera barnets tillgångar och använda dem till vad som helst.

Enligt föräldrabalken gäller följande för alla föräldrar:

- Föräldrar ska omsorgsfullt uppfylla sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som är bäst för barnet.
- Föräldrar ska betala för barnets dagliga behov men i det fallet barnet har egna tillgångar kan föräldrarna ibland använda dessa för att till exempel köpa en dator eller moped till barnet.
- Föräldrar får inte använda barnets pengar för att förbättra hela familjens ekonomi.
- Föräldrar ska förvara barnets tillgångar skilt från egna eller annans, till exempel syskons, tillgångar.
- Föräldrar ska på begäran från överförmyndaren lämna upplysningar om barnets egendom.
- Föräldrar ska placera barnets pengar tryggt och så att de ger skäligen avkastning.

Barnets rätt att själv bestämma över sin egendom

Ett barn som fyllt 16 år får själv öppna ett konto och sätta in och ta ut pengar från det. Barn över 16 år får själva hantera de pengar som hen har tjänat ihop genom eget arbete. Ett barn har rätt att själv ta hand om egendom som hen fått via gåva, testamente, förmånstagarförordnande till försäkring eller individuellt pensionssparande, om det finns ett villkor att barnet själv får bestämma över egendomen.

Bankkonton utan spärr

Huvudregeln är att barnets bankkonton inte ska vara överförmyndarspärade. Detta gäller även vid *kontrollerad förvaltning*, se nedan. Det innebär att föräldrarna kan ta ut barnets pengar utan överförmyndarens samtycke. Det är barnets bästa som är utgångspunkten för hur tillgångarna ska användas och placeras.

Utbetalning till överförmyndarspärret konto i vissa fall

Om ett barn får en utbetalning genom till exempel ett arv eller testamente eller från en försäkring, som överstiger ett prisbasbelopp (57 300 kronor år 2024), ska utbetalningen göras till ett överförmyndarspärret konto.

Överförmyndaren samtycker till uttag från överförmyndarspärtrat konto

För att ta ut pengar från ett överförmyndarspärtrat konto måste föräldrarna ansöka om överförmyndarens samtycke till uttaget. E-tjänst och blankett för detta finns på överförmyndarens hemsida.

Vid bedömning av ansökan tar överförmyndaren hänsyn till att uttaget kommer den omyndige till godo.

Föräldrarna har en skyldighet att tillgodose barnets grundläggande behov som till exempel bostad, kläder, mat och möbler. Om det inkommer en ansökan om uttag för sådant som normalt faller inom föräldrarnas försörjningsplikt utreder överförmyndaren föräldrarnas ekonomiska ställning (tillgångar, skulder, inkomster). Föräldrarna bör motivera i ansökan varför inköpet/utgiften ska bekostas av barnet och när så behövs redogöra för sin ekonomiska situation.

Samtycke till uttag som avser konsumtion kan avslås om det är en större andel av den omyndiges totala förmögenhet. Detsamma gäller om det handlar om flera på varandra följande uttagsansökningar.

Överförmyndarens samtycke till andra åtgärder

Förutom vid uttag från ett överförmyndarspärtrat konto, krävs överförmyndarens samtycke för en åtgärd som föräldrar genomför för barnets räkning även vid:

- Vid köp eller försäljning av en fastighet eller bostadsrätt.
- Vid ett arvskifte där barnet är delägare i ett dödsbo.
- För vissa typer av placeringar av barnets pengar.
- För att ta ett lån för barnet.

Kontrollerad förvaltning

Den fria föräldraförvaltningen övergår till *kontrollerad föräldraförvaltning* om ett omyndigt barns tillgångar överstiger åtta prisbasbelopp (458 400 kronor år 2024). Det innebär att föräldrarna blir skyldiga att redovisa barnets ekonomi till överförmyndaren.

Den kontrollerade förvaltningen och redovisningen av barnets ekonomi innebär att föräldrarna ska:

- Lämna in en förteckning över barnets samtliga tillgångar till överförmyndaren inom en månad från det att värdet på barnets egendom överstiger åtta prisbasbelopp.
- Före den 1 mars varje år lämna en årsräkning i vilken barnets samtliga tillgångar, skulder, inkomster och utgifter redovisas.
- Ansöka om överförmyndarens samtycke vid köp av aktier eller andra mer riskfyllda värdepapper.
- Lämna in sluträkning över barnets tillgångar, skulder, inkomster och utgifter senast en månad efter det att barnet har fyllt 18 år.

För mer information om kontrollerad förvaltning se informationsbladet *Kontrollerad förvaltning*.

Särskild överförmyndarkontroll

Om ett barn får tillgångar genom arv eller testamente, genom gåva eller genom förmånstagarförordnande vid försäkring, som är villkorat med *särskild överförmyndarkontroll*, sätts pengarna in på ett överförmyndarspärtrat bankkonto och reglerna för *kontrollerad förvaltning* gäller.

Föräldrarna blir då redovisningsskyldiga och måste ansöka om samtycke för att använda pengarna.

Särskild förvaltning

Om ett barn får tillgångar genom testamente, gåva eller förmånstagarförordnande vid försäkring, som är villkorat med *särskild förvaltning* ska någon annan person än föräldrarna förvalta tillgångarna.

Överförmyndaren har ingen tillsyn över den särskilda förvaltningen. Särskild förvaltning kan förordnas att gälla även efter 18-årsdagen.

När barnet blir myndigt

Barnet blir myndigt dagen hen fyller 18 år. Då upphör överförmyndarens tillsyn och överförmyndarspärren hävs automatiskt. Den myndige bestämmer då själv över sina tillgångar.